

PEKLO Z NEBIES: BOMBARDOVANIE DRÁŽĎAN

Utorok 13. februára 1945. V Drážďanoch je ideálne jarné počasie. O 21:51 večer sa v meste rozoznejú sirény ohlasujúce letecký poplach. Pätnásť minút po desiatej sa rozpúta peklo.

Utorok 13. februára 1945. Do konca vojny ostáva 49 dní. V Drážďanoch je ideálne jarné počasie. O 21:51 večer sa v meste rozoznejú sirény ohlasujúce letecký poplach. Veľa drážďanských detí je ešte v maskách z karnevalu, ktorý sa ten deň v meste konal. Tento rok bol omnoho skromnejší než tie minulé. Rodičia dúfajú, že ide o falošný poplach – tak ako mnohokrát predtým. I keď niekoľko menších bombardovacích kampaní už Drážďany zažili, boli to skôr výnimky a drvivá väčšina poplachov bola falošná – bombardéry nad Drážďanmi len prelietali a cieľ bol inde. Rodiny sa pomaly presunú do pivníc, dobrá nálada ale pretrváva, mnohí vtipkujú.

Desať minút po zaznení sirén sa nad mestom bez akéhokoľvek odporu preženú lietadlá 627. perute RAF. Vyčerpaná a takmer zlikvidovaná *Luftwaffe* oblasť nestrážila. Protiletadlové delostrelectvo bolo dávno demontované a odnesené do oblasti Porúria, prípadne kamsi na východný front. Lietadlá typu De Havilland Mosquito zhodia na mesto značkovacie svetlice. Nemci ich volajú „vianočné stromčeky“. Slúžili pre lepšiu navigáciu bombardérov. Označovali miesta, ktoré mali zničiť. 13. februára 1945 však bolo niečo inak. Mnohí z tých, ktorí sa ešte nachádzali na uliciach a len smerovali do úkrytov, zmeraveli. Stromčeky nedopadli len na priemyselné časti mesta, ale aj do oblasti historického centra. Je to možné? Budú tentokrát Spojenci naozaj bombardovať aj centrum mesta? O pár minút sa nad mestom otvorili bombovnice britských bombardérov Lancaster prvej vlny. Prvé bomby vypustili o 22:14. Nálet na Drážďany sa začal.

Apokalypsa

Nálet prvej vlny trval približne 10 minút. Zúčastnilo sa ho 244 bombardérov a na mesto zhodili takmer 500 ton vysoko explozívnych a 375 ton zápalných

bômb. O necelé tri hodiny sa nad mesto dostala druhá vlna bombardérov. Takto plánovaná druhá vlna je obzvlášť krutou záležitosťou. Vojskí stratégovia totiž počítajú s tým, že tí, ktorí v krytoch a pivniciach prežili prvú vlnu, budú po dvoch hodinách vonku, snažiť sa zachrániť svojich blízkych a uhasiť oheň. A v tom im začnú na hlavy padať bomby druhej vlny. V Drážďanoch táto taktika fungovala obzvlášť dobre, jej obyvatelia totiž veľa náletov do toho času nezažili a nevedeli celkom, ako sa správať (väčšina doterajších náletov smerovala do industriálnych a málo obývaných častí mesta). Čo bolo ešte horšie, dodávky elektriny vo väčšine mesta po prvom nálete nefungovali.

Drážďany po nálete

A tak nefungovali ani sirény, ktoré by pred druhým náletom varovali. 529 Lancasterov druhej vlny, takmer dvojnásobne viac ako v tej prvej, zhodilo na mesto medzi 01:21 a 01:45 vyše 1 800 ton bômb. Rozpútali apokalypsu.

Ráno na druhý deň skazu dokončilo 316 bombardérov USAF. Na trosky mesta zhodili ešte ďalších 782 ton výbušnín. Americké letectvo sa potom na ďalší deň 15. februára vrátilo znova. Pôvodný cieľ bombardovania, Böhlenova továreň na výrobu syntetických palív pri Lipsku, bola pod mrakom

a presné bombardovanie nebolo možné. Americké lietajúce pevnosti preto otočili svoj kurz na sekundárny cieľ – Drážďany. K zemi poslali ďalších 465 ton smrteľného nákladu. Američania však už nebombardovali samotné centrum mesta. Na tom však nezáležalo, po britskom nálete z neho takmer nič neostalo.

To, čo zostalo v meste, sa dá ťažko nazvať inak než horor. Jeden z britských vojnových zajatcov, ktorý sa v tom čase nachádzal v Drážďanoch, spomínal, ako sa po nálete snažili hľadať preživších. V rozhovore pre BBC hovoril o zážitku, pri ktorom sa so svojím tímom sedem hodín snažili prekopať do protiletectvého krytu pre 1 000 ľudí v starom meste. Keď sa tam konečne dostali, nenašli telá ani kostry. Len zelenohnedú tekutinu, z ktorej trčali kosti. Ľudia sa v kryte uvarili. Oheň bol najväčším problémom. Horiace mesto bolo vidieť zo vzdialenosti 100 km na zemi a 800 km zo vzduchu. Dym bol všade. Peklo, ktoré na zemi rozpútali bombardéry, sa ťažko opisuje. Telá dospelých ľudí sa v dôsledku teploty scvrkli na približne meter vysoké veci, ktoré ľudské bytosti ani veľmi nepripomínali. Deti do troch rokov zmizli úplne. Doslova sa vyparili.

Bolo to nevyhnutné?

Debata o nevyhnutnosti bombardovacích kampaní, a bombardovania Drážďan zvlášť, je dodnes intenzívna a silne emocionálna. Bombardovacie kampane ako také vyšli Británii draho. Vyše 55-tisíc zo 125-tisíc britských letcov sa nevrátilo. Mnohí historici dodnes tvrdia, že to bolo zbytočné a že efekt na nemecké hospodárstvo nebol taký výrazný. Sami nacisti však boli iného názoru. Minister zbrojenia Albert Speer v januári 1945 vypočítal, že rok predtým spôsobilo spojenecké bombardovanie pokles výroby tankov o 35 %, nemecké hospodárstvo vyrobilo o 31 % menej lietadiel a o 42 % menej nákladných áut. Posledný januárový deň roku 1945 napísal Speer Hitlerovi memorandum, v ktorého závere vyhlásil: „...vojna v oblasti priemyslu a zbrojenia sa skončila“.

Britský historik Richard Overy k tomu dodáva a zdôrazňuje, že okrem priamych škôd na výrobe zbraní treba zobrať do úvahy i to, že bombardovacia ofenzíva nútila nemeckú ekonomiku investovať značné prostriedky na protiletectvú obranu. Tie potom chýbali na fronte. Napríklad protiletadlové delá predstavovali v roku 1944 celú tretinu nacistickej výroby diel. Protiletectvá munícia tvorila 20 % výroby. Pri protiletectvej obrane a pri odstraňovaní škôd pracovalo viac ako dva milióny Nemcov, ktorí potom logicky chýbali inde.

Vráťme sa späť k Drážďanom. Prečo Briti vôbec bombardovali toto podľa mnohých najkrajšie mesto vtedajšej Európy, plné historických a kultúrnych pamiatok, a množstvo nevinných civilistov jednak spomedzi obyvateľov mesta

samotného a jednak utečencov z východu, utekajúcich pred pomstychtivou Červenou armádou? To, či bolo bombardovanie oprávnené, odôvodnené, alebo morálne v poriadku, nechám na čitateľa. Existuje množstvo pohľadov a veľmi záleží na tom, z akého prostredia ten, kto udalosti hodnotí, pochádza. Aj tak však musíme byť opatrní.

Bombardovanie Drážďan často využívajú popierači holokaustu – najznámejší prípad je britský spisovateľ David Irving – a pronacistickí publicisti, ktorí sa snažia vytvoriť morálny ekvivalent medzi nacistickými zločinnami a spojeneckým bombardovaním. V súvislosti s náletom na Drážďany písal napríklad Irving o 200 000 mŕtvych civilistoch. Vychádzal pritom – neprekvapivo – z údajov nacistického ministerstva propagandy. Toto číslo si pravdepodobne vymyslel samotný Joseph Goebbels a jeho ministerstvo ho publikovalo pár dní po nálete vo svojom Tagesbefehl No. 47. Je to absurdne prehnané číslo.

V skutočnosti zomrelo pri nálete oveľa menej ľudí. Oficiálna komisia nemeckých historikov publikovala v roku 2010 výsledky svojho dlhoročného výskumu, podľa ktorého bol počet obetí náletu 18- až 25-tisíc ľudí. Je to obrovské, nepredstaviteľné číslo a bolestivá tragédia. Nie je to však 200-tisíc. A nie je to nijakým spôsobom porovnateľné so zverstvami systematického priemyselného vyvražďovania holokaustu.

Regulárny vojenský cieľ

Väčšina seriózných historikov sa dnes zhoduje aj na tom, že útok na Drážďany bol oprávnený a mal zmysel. Bolo to siedme najväčšie nemecké mesto a so svojím okolím v podstate jediná oblasť, ktorá dovedty nebola výrazne bombardovaná. Podľa údajov najvyššieho velenia nemeckej armády sa v Drážďanoch a ich širšom okolí nachádzalo celkom 127 stredných a veľkých podnikov a tovární, ktoré intenzívne vyrábali pre vojenský priemysel.

Od zimy 1944 sa stal okruh okolo Drážďan jedným z najobľúbenejších miest pre sústreďovanie nacistickej výroby. Sliezsko bolo obsadené Červenou armádou, Porúrie intenzívne bombardované. Drážďany a Sasko boli relatívne ďaleko od frontu a málo bombardované. Špecialitou tamojšej výroby pritom bola optika a elektrokomunikačná technika. Nachádzali sa tam tiež závody ako *Chemische Fabrik Goye*, ktorá vyrábala jedovatý plyn, a spoločnosť *Lehman*, ktorá vyrábala letecké i pozemné zbrane. Spojenci to všetko vedeli.

Okrem toho boli Drážďany železničným a dopravným uzlom, a to ako severojužným (železnica Berlín – Praha – Viedeň), tak východozápadným (na línii Mníchov – Vroclav) smerom. Spojenecké prieskumné lietadlá hlásili tisíce mužov a množstvo vojenskej techniky vrátane tankov a delostrelectva, ktoré sa v meste sústreďovali a pripravovali na obranu pred Červenou armádou.

Ani tvrdenie o tom, že Drážďany neboli dovtedy bombardované a že šlo len o bezduchú pomstu, sa nezakladá celkom na pravde. V skutočnosti k niekoľkým náletom došlo a Drážďany boli v mesiacoch koncom roka 1944 niekoľkokrát cieľom amerických formácií bombardujúcich cez deň. Začiatkom roka 1945 dokonca došlo k prvému väčšiemu náletu na mesto, ktorý si vyžiadal viac ako 300 obetí.

Aby sme to zhrnuli: Drážďany neboli otvoreným mestom, ale funkčným nepriateľským správnym, priemyslovým a komunikačným centrom ležiacim neďaleko frontu. Žiaľ, z pohľadu spojeneckých stratégov regulárny vojenský cieľ.

Nemorálny útok, vojnový zločin

Útok na Drážďany pravdepodobne nebol nezmyselný. Hoci aj tu sa objavia hlasy, ktoré tvrdia opak. Ako upozornil nemecký historik Sönke Neitzel, je v podstate nemožné nájsť v nemeckých archívoch akýkoľvek dokument, ktorý by potvrdzoval, že bombardovanie Drážďan malo nejaký efekt na nemeckú vojnovú výrobu. Novinár Alexander McKee upozornil na to, že vojenské kasárne, ktoré sa nachádzali na okraji mesta, neboli vôbec zasiahnuté, a tábory, o ktorých Spojenci vo svojej správe píše ako o vojenských cieľoch, boli vlastne tábormi utečencov. To ale vieme dnes. Britské bombardovacie velenie tieto informácie vo februári 1945 nemalo.

Nemecká ofenzíva v Ardenách z konca roku 1944 ukončila spojenecké nádeje, že vojna sa rýchlo skončí. Nacizmus bolo ešte stále treba poraziť. A to platilo aj pre február 1945. Podľa údajov spojeneckých tajných služieb mali byť Drážďany navyše bránené, čo v očiach stratégov len potvrdzovalo ich dôležitosť. Podľa americkej správy vypracovanej po vojne na podnet generála Georgea Marshalla o bombardovanie dokonca žiadali predstavitelia Sovietskeho zväzu. Bombardovanie malo zabrániť novej nemeckej protiofenzíve, prípadne strategickému ústupu a reorganizovaniu obrany v meste. Podľa správy inej americkej komisie z roku 1953 bol útok vojensky nevyhnutný a oprávnený.

Do istej miery však bolo bombardovanie prehnané – i keď výsledná skaza zrejme nebola zámerom Spojencov. Drážďany dopadli tak strašne z niekoľkých dôvodov: neočakávane dobré počasie, vďaka ktorému sa oheň rýchlo šírila, v meste nečakane neexistoval žiaden odpor či obrana, obyvatelia mesta nemali skúsenosti s bombardovaním a nacistické velenie katastrofálne zanedbalo protiletectkú obranu i systém úkrytov. Bol to nálet, ktorý bol strašidelným úspechom.

Nazývať horor, ktorý rozpútali spojenecké bombardéry, nemorálnym, je v istom zmysle oprávnené. Nešlo však o vojnový zločin. Nikto nebol v tejto

Nahromadené mŕtve telá pozbierané po nálete

súvislosti nikdy ani obvinený. Tu sa však tiež ozývajú hlasy z opačného tábora. A nie sú to len hlasy šarlatánov snažiacich sa ospravedlniť zločiny nacizmu. Aj niektorí seriózní a uznávaní bádatelia, historici a žurnalisti, ako Günter Grass či Donald Bloxham, hovoria otvorene o vojnovom zločine. Argumenty proti tomu vychádzajú z faktu, že vojenské konvencie dovoľujú akúkoľvek ničivú taktiku proti „pevnosti“ a ľuďom v nej. Vojnový zločin to preto nemôže byť.

Memento

V diskusiách sa často vyskytne otázka, prečo bombardovali Briti práve historické centrum mesta, prečo nie iba vojenské a priemyselné ciele. Odpoveď je kruto pragmatická. Briti sa to naučili od nacistov. Keď Luftwaffe v podstate zrovnala so zemou Coventry, britské velenie urobilo dôkladnú analýzu náletu a jeho dôsledkov. Okrem iného z nej vyplývala jedna zásadná vec: opraviť či znovu postaviť priemyselné podniky, továrne a obnoviť vojenskú výrobu nie je tak zložitá. Továrne môžete umiestniť pod zem, premiestniť.

Čo bolo omnoho zložitejšie, bolo obnovenie takého komplikovaného systému, akým bol systém kanalizácie, elektrické a komunikačné služby. Sieť

je mnohokrát kľukatá a zložitá, ťažká na opravy a na rozdiel od továrni pod zemou tiež ľahko zničiteľná. A srdcom tejto siete, miestom, kde je najzložitejšia a kde sa pre zástavbu najzložitejšie opravuje – je centrum mesta s veľkou hustotou osídlenia. To boli poznatky, ktoré Briti získali z trosiek Coventry. A to boli poznatky, ktoré potom aplikovali na Nemecko. Preto útočili na centrum mesta. Kruto, pragmaticky, bez ohľadu na straty civilného obyvateľstva. Ako všetky bojujúce strany vo všetkých konfliktoch.

V tomto zmysle bol nálet na Drážďany „rutinou“, ktorú Spojenci praktizovali dlho a ktorú sa naučili od Nemcov. Nálet bol uskutočnený až prekvapivo efektívne a precízne, mal zničujúce následky. Bolo to však pre už zmienené dôvody. Samotnou silou a vykonaním nebol ničím zvláštnym. Pri pohľade do archívov a na plány bombardovacieho veliteľstva je celkom zrejmé, že Drážďany sa ničím nevymykajú bežnému bombardovaciemu štandardu. Takýchto, dokonca takmer úplne identických náletov vykonala RAF desiatky.

Nemecká *Luftwaffe* zlikvidovala britské Coventry, približne 40-tisíc ľudí zahynulo pri systematickom bombardovaní Stalingradu, ktoré sa začalo náletom približne tisícky bombardérov v auguste 1942 a pokračovalo nepretržite 40 dní. Masívny nálet Spojencov na Hamburg v júli 1943 vyvolal 460 metrov vysoké ohňové tornádo a zanechal za sebou viac ako 40-tisíc mŕtvych. Aj keď sa o ňom nehovorí toľko ako o Drážďanoch, bol omnoho ničivejší. Výsledok je však rovnaký: v každej vojne, bez ohľadu na súperiace strany, vždy zomierajú nevinní.

Napriek tomu, že Drážďany boli legitímnym cieľom útoku, mala by pre nás skutočnosť, že také nádherné mesto bolo takmer rozdrvené na prach, fungovať ako memento, ako varovanie a výstraha pred extrémami. Drážďany, Hamburg, Coventry, Stalingrad a ďalšie desiatky, ak nie stovky vybombardovaných európskych miest sú desivým svedectvom toho, čo si navzájom dokážu urobiť civilizovaní ľudia v extrémnych podmienkach vojny a nenávisťnej propagandy. Na znak toho, že si tieto skutočnosti Briti i Nemci uvedomujú, sú Drážďany a Coventry od roku 1956 partnerskými mestami.

Jakub Drábik

ATENTÁT NA JOZEFA TISA

Operácia Anthropoid a zabitie Heydricha je dobre známou kapitolou československých dejín. Heydrich však nebol jediný, o ktorého odstránenie sa československý odboj pokúsil. Existoval i plán na odstránenie prezidenta slovenského štátu Jozefa Tisa.

Medzi najznámejšie činy československého odboja patri nepochybne atentát na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha. Táto operácia, známa pod krycím názvom Anthropoid, však nebola jedinou akciou, ktorá mala za cieľ zlikvidovať významného predstaviteľa znepriateleného štátu. Z československých výsadek spomeňme ďalšiu –plánovanú operáciu TIN z roku 1942. Ako svoj cieľ mala vyhliadnutého jedného z najvýznamnejších kolaborantov v Protektoráte Čechy a Morava Emanuela Moravca.

Podobné útoky sa však nesústreďovali len na územie Československa a na tamojší odboj. Podobnú akciu vykonal aj poľský odboj pri odstránení SS-Brigadeführera Franza Kutscheru vo Varšave v roku 1944. Atentátom sa nevyhol ani Adolf Hitler, či už v podobe najznámejšieho pokusu z júna 1944, alebo ďalších desiatok pokusov, ktoré sa snažili pripraviť o život najvyššieho predstaviteľa nacistického Nemecka. Vo svetle týchto snáh nie je prekvapivé, že existoval aj návrh na fyzické odstránenie prezidenta slovenského štátu Jozefa Tisa.

Sabotáže, spravodajstvo a likvidácie

Na rozdiel od spomenutých operácií táto iniciatíva nevychádzala od vysokých predstaviteľov tajných služieb či aspoň dôstojníkov pozemných jednotiek. Návrh operácie, ktorý sa zachoval v archívoch Vojenského historického archívu v Prahe, vytvoril československý letec z 313. letky Royal Air Force P/O (Pilot officer) Miloš Mečíř. Tento plán spomenul aj svojmu známemu, nadporučikovi pechoty Gustavovi Loquensovi. Ten v danom čase pracoval pri Zvláštnej skupine D, ktorá mala na starosti výcvik a výsady parašutis-

Hitler a Tiso

tov na územie Československa. Loquens preštudoval Mečířov plán a posunul ho svojim nadriadeným s poznámkou, že Mečířa odporúča na pozíciu veliteľa operačnej skupiny.

Počas konfliktu bolo na územie ČSR vysadených niekoľko desiatok parašutistov, ktorých úlohou bola účasť na boji domácej rezistencie. Každá skupina mala rozdielne miesto pôsobnosti a aktivít, ktoré mala vykonávať. Zjednodušene by sme mohli ich poslanie rozdeliť na tri základné kategórie: sabotážne, spravodajské a likvidačné činnosti, aj keď aktivity jednotlivých skupín sa často prekrývali. Tréning a aktivity vojakov, ktorí sa mali zúčastniť budúcich výsadek, patrili medzi utajované činnosti zahraničného odboja.

Pri početne obmedzenej komunite československého zahraničného vojska a dopadov parašutistických operácií na verejnú mienku v zahraničí (spomeňme reakciu zahraničia na atentát na Heydricha a následnú likvidáciu dedín Lidice a Ležáky) však z dlhodobého hľadiska nebolo možné utajiť všetky informácie. Napriek tomu aj dnes prekvapuje kvalita vypracovania Mečířovho plánu atentátu, keďže je podstatne dôkladnejší než pôvodný plán pre skupinu Anthropoid z druhej polovice roka 1941. Ten v prvotnej fáze počítal iba s použitím granátov a pištoľí veľkého kalibru. Je preto prekvapivé,

že takýto podrobný plán vytvoril letec, ktorý z hľadiska svojej pozície nemal byť o priebehu podobných operácií informovaný.

Ponorkou do Dalmácie

Napriek tomu, že Loquens svojich predstavených špeciálne upozornil, že Mečír o aktivitách a plánoch Zvláštnej skupiny D neinformoval, po prečítaní dokumentu je namieste o tom pochybovať. Mečír bol jednoducho príliš dobre informovaný. Čo teda plánoval? A ako chcel útok zrealizovať?

Mečír rozdelil svoj plán na päť hlavných bodov:

- príprava vo Veľkej Británii;
- presun na územie slovenského štátu;
- nadviazanie stykov s predstaviteľmi domáceho odboja;
- akcia;
- presun na bezpečné územie.

Mečír nielenže navrhol seba ako aktívneho člena operačnej skupiny, ale uviedol hneď aj mená svojich ďalších dvoch spolupracovníkov, ktorí s ním mali tvoriť operačnú skupinu. Boli to F/Sgt (Flight sergeant) Ladislav Valoušek z 310. letky Royal Air Force a desiatnik Štefan Dzinko z guľometnej roty. Práve posledný menovaný mal v skupine zastupovať slovenské etnikum. Mečír ho vyslovene uvádza ako vhodnú osobu na zastupovanie Slovákov, ak by to bolo nutné z „*politicko-propagačných dôvodov*“. Zároveň však v dokumentoch kritizoval Dzinkovu fyzickú kondíciu. Pokladal ho za telesne nie veľmi zdatného. Táto jeho nevýhoda však bola v Mečírových očiach vyvážená znalosťou miestnych pomerov a domáceho obyvateľstva.

Vo svojom návrhu operácie sa Mečír zaoberal aj možnosťou presunu na územie slovenského štátu. Navrhoval dve možnosti: prvá bola tradičná – formou vysadenia z bombardéra pri prelete nad cieľovým územím. Za ideálny priestor na zoskok pokladal oblasť Nízkych Tatier, odkiaľ sa chcel následne presunúť do Bratislavy. V druhej možnosti navrhol netradičný spôsob prepravy, a to ponorkou na pobrežie Dalmácie, resp. Baltského alebo Čierneho mora.

Bližšie informácie k postupu operácie Mečír neuviedol, teda okrem toho, že by sa presúval čiastočne dopravnými prostriedkami a čiastočne peši po horách. Napriek tomu, že na kontinente prebiehala vojna a v Juhoslávii tvrdé partizánske boje, pokladal túto cestu za vhodnejšiu, i keď náročnejšiu na rozdiel od „klasickej“ cesty vzduchom. Tam zas videl nevýhodu v neznalosti prostredia hneď pri zoskoku a v značnej zraniteľnosti v počiatočnom štádiu operácie. Zároveň však poukazoval na vyššiu možnosť prísunu materiálu pre potreby operácie pri padákovom vysadení.

Pomsta za otcovu popravu

Mečíř bol na boji proti nacistom, ich spojencom a satelitom evidentne osobne zainteresovaný. Chcel sa totiž pomstiť za popravu svojho otca v auguste 1942. Vráťme sa však k plánu. Operácia sa mala podľa navrhnutého postupu z augusta 1943 začať čo najskôr. Mečíř vytýčil dva možné termíny útoku. Prvým mali byť Vianoce 1943, druhým marec 1944 – čas osláv vzniku slovenského štátu.

Za miesto útoku bol vybraný buď kostol, v ktorom sa mala konať ďakovná omša za prítomnosti prezidenta, členov vlády a diplomatického zboru, alebo snemovňa v čase zasadania. Ak by plán vyšiel, Mečířovi by sa podarilo ochromiť vrcholové vedenie satelitu nacistického Nemecka.

Plán počítal aj s nutnou dávkou odpočinku pre Mečířa a Valouška, keďže v danom čase obaja stále aktívne lietali v RAF. Navrhol aj časový harmonogram výcviku. Po spomenutom odpočinku sa mala v priebehu niekoľkých týždňov zvyšovať fyzická kondícia vybraných vojakov a mal sa uskutočniť ich odborný výcvik (teda výcvik zoskoku padákom, práce s výbušninami, komunikácie cez vysielачku, strelby a rozoznávania nemeckých zbraní a lietadiel). Zároveň mala byť skupina vysadená na území Slovenska minimálne dva mesiace pred začatím útoku, keďže musela spolupracovať aj s domácim odbojom a vytýčiť ideálne miesto na vykonanie útoku.

Pri plánovaní operácie Mečíř evidentne rátal aj s tým, že útočníci akciu prežijú a budú musieť ujsť pred bezpečnostnými orgánmi. Za najideálnejšie miesto pokladal hraničné územie medzi Poľskom a Slovenskom alebo Podkarpatskú Rus. Jednoznačne sa chcel vyhnúť územiu Protektorátu Čechy a Morava. Očividne si uvedomoval, že nacistické bezpečnostné orgány majú v boji s českým domácim odbojom dostatok skúseností a boli by schopné vypátrať nielen ich, ale aj okruh ich podporovateľov.

Prepracovaný, no nikdy neuskutočnený plán

Plán, ktorý navrhol Mečíř, jednoznačne poukazuje na znalosť problematiky špeciálnych operácií. Napriek istým nereálnym predpokladom, ako bol výsadok z ponorky na územie Dalmácie a následný presun, autor veľmi objektívne vyhodnotil aj nevýhody ním preferovaného postupu pri presune (napríklad nutnosť obmedzenia vojenského materiálu, ktorý by skupina musela niesť, či už preto, aby nebola nápadná, alebo pre váhu výstroja).

Mečíř si uvedomoval, že akákoľvek operácia tohto druhu nebude možná bez pomoci domáceho obyvateľstva a aktívneho zapojenia domáceho odboja. Zároveň však vo svojom pláne poukazoval aj na to, že situácia sa od roku 1939 (teda od obdobia jeho odchodu do exilu) zmenila a mnohí ľudia už nemusia byť ochotní pomôcť im. Aj tu sa ukázali prehľad a inteligencia tohto

Tiso po vojne

aktívneho dôstojníka. Mečíř prejavil aj nekonvenčnosť v používaní zbraní proti protivníkovi, čo je zrejmé aj z jeho poznámky, aby sa v záujme zvýšenia účinku útoku určite použil aj plyn. Použitie plynu však odporovalo vojenským zásadám a konvenciám, a nebolo zo strany československých orgánov nikdy použité. Podobne, napriek istým špekuláciám o atentáte na Jozefa Tisa ako o jednom z cieľov skupiny Manganese vysadenej v júni 1944, sa plán na likvidáciu Jozefa Tisa nikdy neuskutočnil.

Plán mal napriek svojmu skutočne kvalitnému spracovaniu niekoľko zásadných nedostatkov. Jedným z tých hlavných bolo, že II. oddelenie Ministerstva národnej obrany v Londýne upustilo od myšlienky atentátov na predstaviteľov Tretej ríše a ich kolaborantov. Priamo to súviselo aj so stratami, ktoré utrážil odboj v Protektoráte Čechy a Morava po atentáte na Reinharda Heydricha v máji a v júni 1942. V čase plánovania atentátu sa však už značne zmenila situácia na bojiskách druhej svetovej vojny a ani predstavitelia československého odboja nepokladali za nutné likvidovať jednotlivcov z radov protivníka. V období, keď sa Spojencom podarilo úspešne vylodiť na Sicílii a v Taliansku, padol Mussoliniho režim, a podstatne väčší význam mali iné špiónážne operácie. Predovšetkým také, ktoré mali za cieľ poskytovať informácie o udalostiach v nepriateľskom zázemí a vykonávanie tzv. priemyselnej sabotáže, ktorá by čo najviac poškodzovala vojenský potenciál protivníka.

Netreba však vylučovať ani to, že plán na fyzickú likvidáciu Jozefa Tisa v podobe atentátu bol považovaný za zbytočnú komplikáciu česko-slovenských vzťahov. Jozef Tiso sa po vojne pokúsil vyhnúť zodpovednosti za svoje činy počas režimu (napríklad za deportácie občanov slovenského štátu do plynových komôr, väznenie politických odporcov v Ilave za ich politické presvedčenie či za vyznamenávanie nemeckých vojakov po potlačení Slovenského národného povstania a za podporu okupačných jednotiek). Jozef Tiso bol po objavení svojej skrýše v rakúskom kláštore v Kremsmünsteri zatknutý a následne súdený pred Národným súdom. Po vynesení trestu smrti bol 18. apríla 1947 popravený.

Martin Posch